

INTRODUCCIÓ

Miquel Carreras i Costajussà és un pensador avui encara desconegut per la majoria dels catalans que s'interessen per la filosofia. Historiador, escriptor, filòleg i, eminentment, filòsof, la seva curta trajectòria vital i intel·lectual il·lustra el que fou el temps convuls de la Segona República i la guerra civil espanyola.

Visqué tota la vida a Sabadell, ciutat de la qual fou cronista i arxiver oficial des del 1928 fins al 1938, any que va morir assassinat al front del Segre en circumstàncies tràgiques mai no aclarides. Tenia només trenta-tres anys. Tanmateix, n'hi ha hagut prou amb dues de les seves obres per situar-lo definitivament en el panorama intel·lectual català del segle xx.¹

Tal com aclareix Esteve Deu en la seva contribució, els *Elements d'història de Sabadell* (1932) anticipen en vint anys les tesis i les orientacions de l'Escola dels Annals. Pel que fa al segon llibre, publicat sota el pseudònim de Miquel Costa (1938), impressionà de tal manera Joan Sales que escrigué «Els òrsides» pensant en ell (*Quaderns de l'Exili*, març i abril 1945): «Fou a Mèxic on ens arribà a les mans *Conceptes i dites de Martí Rialp* i on sabérem com havia mort Miquel Costa. I res més de la seva vida exterior».²

Aquest volum que ara presentem és el resultat de la cooperació entre la Comissió Carreras de la Fundació Bosch i Cardellach, de Sabadell, i la Societat Catalana de Filosofia.³ La nostra intenció és mostrar la riquesa i l'efervescència d'idees que es produí a Catalunya en el període d'entre-

1. Vegeu, sobre la vida i obra de Miquel Carreras, la cronologia bàsica establerta per Àngels Casanovas al final d'aquest mateix volum.

2. Núria FOLCH, «Cinquanta anys després», introducció a M. COSTA, *Conceptes i dites de Martí Rialp*, 3a ed., Barcelona, Club Editor, 1988, col·l. «El Pi de les Tres Branques», núm. XII, p. 6.

3. Concretament, les IV Jornades sobre Filosofia Catalana, organitzades a l'IEC per la Societat Catalana de Filosofia el 16 de maig del 2008, i el curs amb crèdits universitaris de lliure elecció sobre Miquel Carreras organitzat a Sabadell per la Fundació Bosch i Cardellach als nous locals de l'entitat (curs 2008-2009).

guerres, malgrat les circumstàncies adverses de la dictadura de Primo de Rivera i l'existència d'una universitat burocràtica incapaç de satisfer els anhels de les tres generacions intel·lectuals que la van viure.

De fet, com explica bé D. Sam Abrams en el capítol que obre el volum, «la Guerra Civil ho va segar tot» quan s'estaven posant les bases per a una modernitat filosòfica notable a Catalunya, equidistant a la fenomenologia històrica germànica, la filosofia analítica anglesa i la filosofia ètica i moral francesa. Aquest «segar-ho tot» també es va sentir en els anhels de reforma que havien entrat finalment en la universitat de manera decidida.

Hem procurat que la distribució dels textos en faciliti la lectura. El lector trobarà que el llibre es troba dividit en dues parts. En la primera, establim el context de la formació i la producció filosòfica de Carreras durant la Dictadura. Així, l'article de D. Sam Abrams situa la tradició catalana en el marc més ample de la renovació literària i filosòfica de la cultura europea i nord-americana del primer terç del segle xx.

Antoni Mora prossegueix la perspectiva literària en el seu assaig i mostra la divisió entre pensament eclesiàstic i pensament filosòfic universitari en el panorama català, assenyalada també per Miquel Batllori. Mora escriu sobre el pare Miquel d'Esplugues i la important revista filosòfica *Criterion*. La negativa dels filòsofs catalans a col·laborar en la revista és significativa i no deixa de sorprendre'ns. L'amistat personal no anava lligada a la col·laboració professional. Hom no cooperava amb qui no combregava amb les mateixes idees. Sembla que les idees dividien més que no pas unien: Joaquim Xirau, Tomàs Carreras i Artau, Jaume Serra i Hünter o Joan Crexells no volien barrejar-se amb els pensadors «eclesiàstics». No cal dir Cristòfor de Domènec.

Aquest darrer és un cas a part, ja que il·lustra com fou de difícil de vegades la connexió entre el pensament i les obres modernistes amb el noucentisme posterior. Domènec és un dels pensadors que fou absorbit en el procés de creixement polític de la mateixa cultura catalana. Avui pràcticament ningú no en parla, atès que probablement dugué a l'extrem els límits tant del modernisme com del noucentisme: fou ràpidament oblidat abans d'hora tant pels seus detractors com pels seus defensors.

Els tres darrers articles d'aquesta secció apunten al lligam entre filosofia i vida universitària. En certa manera, mostren la tensió existent entre la creativitat dels autors i els límits de les institucions on van haver d'estudiar i ensenyar. Manuel Jesús Cachón repassa la figura del jurista

Josep Ramon Xirau, germà del filòsof, més conegut, Joaquim Xirau, i ens introdueix en les dificultats del canvi (no solament acadèmic) que pretenien els intel·lectuals de la República.

L'article de Xavier Serra és encara més devastador: la vida i obra dels filòsofs de la Universitat de València seguien punt per punt els avatars d'una burocràcia acadèmica itinerant, ancorada en l'escalafó, i amb un impossible encaix en el teixit social del país. El cas del catedràtic de filosofia del dret i deixeble de John Dewey, Blas Ramos Sobrino, resulta prou significatiu també, perquè el seu exili interior començà abans que el seu exili real per causa de la guerra.

Un article sobre la cultura universitària i la primera Universitat Autònoma a Catalunya clou aquesta primera secció. A la República, Joaquim Balcells, Jaume Serra i Hünter i Pere Bosch i Gimpera, entre d'altres, van intentar dur a terme una renovació de la institució universitària que, al capdavant, també fou avortada abans que esclatés la guerra, però que suscità una il·lusió enorme i concità totes les esperances. Malauradament, per a Miquel Carreras, la reforma arribà massa tard, però no tant perquè no pogués preparar minuciosament una tesi de filosofia del dret que no va tenir temps de presentar. En efecte, un dels resultats del canvi republicà és que hom ja podia accedir al títol de doctor a la Universitat de Barcelona.

La segona part del volum porta per títol «Miquel Carreras: una filosofia per a la ciutat industrial (1905-1938)». Ho hem posat així de manera expressa, atès que la ciutat tèxtil, centrada en la productivitat de les fàbriques, feia cent anys que anava creant una cultura particular, sustentada en la indústria del cotó i de la llana, el comerç i tots els coneixements tècnics i artístics que la feien possible. Carreras és un fill directe d'aquesta cultura industrial, alhora blasmada i emotivament exaltada en els seus escrits. Els tres primers articles de la segona part del volum donen algunes claus per comprendre-la.

Josep Lluís Martín i Berbois explica l'aparició de la denominada *Colla de Sabadell* als anys vint del segle passat i algunes iniciatives culturals que mostraven la puixança de la cultura industrial (els *Almanacs de les Arts* de 1924 i 1925 i les obres de la col·lecció «La Mirada»). Àngels Casanovas poua en les relacions familiars i personals de Carreras, i mostra com l'autor és fruit també d'un teixit de relacions que van des de parents seus, com l'influent polític religiós Lluís Carreras i Mas —el *doctor Carreras*— i el periodista Joan Costa i Deu, fins als amics i companys

de facultat, com el sociòleg Marçal Pascuchi i el filòleg Joan Coromines, i els escriptors sabadellencs Armand Obiols, Francesc Trabal, Joan Oliver i Bartomeu Soler. Aquest fresc es completa amb la descripció que fa Salvador Domènech dels professors i amics de l'Institut-Escola Manuel Bartolomé Cossío. La tasca docent i pedagògica de tipus renovador d'aquest institut, en efecte, fou molt important per a la ciutat durant la guerra, i els seus antics deixebles sempre en van parlar després amb molt d'afecte i agraïment.

Els tres darrers articles del llibre mostren aspectes més precisos de l'obra de Miquel Carreras i se centren en la seva tasca professional com a historiador, arxiver i advocat. En primer lloc, Esteve Deu analitza la composició i les arrels dels *Elements d'història de Sabadell* (1932), un llibre que ultrapassa de molt el motiu pel qual fou escrit per encàrrec de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament: explicar la història de la ciutat als alumnes dels instituts. En realitat, Carreras escrigué un llibre clàssic que després ha estat catalogat pels historiadors d'«història local».

A continuació, Joan Comasòlivas i Jordi Torruella, actuals encarregats del mateix Arxiu Històric Municipal, escriuen un interessant assaig d'arxivística, resseguint els camins que Carreras va començar a traçar en reorganitzar l'arxiu i mostrant l'originalitat d'algunes de les seves iniciatives. Val a dir que l'arxiu sabadellenc té una tradició il·lustre, ja que fou començat pel metge i intel·lectual Antoni Bosch i Cardellach a principi del segle XIX.⁴

Finalment, Alejandro Trujillo, actual bibliotecari del Col·legi d'Advocats de Sabadell, analitza l'actuació professional del jurista i advocat que també fou Miquel Carreras. El dret, de fet, deixant de banda el vessant de professor, constituí a contracor una de les seves ocupacions essencials, primer per la Caixa de Sabadell i després per les necessitats derivades de la guerra el 1936 i el 1937. Hagué d'ocupar, per exemple, el càrrec de fiscal delegat en alguns casos judicials importants.

Tanmateix, després d'haver escrit els *Elements*, i si hom analitza bé els *Conceptes i dites*, trobarà que l'aspecte jurídic anava centrant cada vegada més el seu estudi filosòfic. Del 1932 al 1936 Carreras deixà escrits

4. Vegeu el llibre de BOSCH I CARDELLACH, *Memòria de las cosas notables de la vila de Sabadell, comensant en desembre de 1787*, recentment editat per Joan ALSINA i Miquel FORRELLAD, Sabadell, Fundació Bosch i Cardellach i Fundació Caixa de Sabadell, Barcelona, Mediterrània, 2003, 469 p.

un bon grapat de papers originals de filosofia del dret, que es conserven a l'arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach. Llegia Kelsen, Stammler, Binder. No s'explica aquesta producció si no és per un interès cada cop més específic a pensar l'organització de la ciutat industrial, les comarques i els territoris derivats de l'Estatut de 1932 a partir de la regulació i dels valors que havien de conformar-la. Això són paraules majors. Significa l'elaboració d'una filosofia del dret pròpia.

Voldríem haver clos definitivament el volum mostrant que, en efecte, els seus manuscrits contenen una filosofia política i jurídica original. Més exactament, l'única filosofia del dret original que s'escrigué en aquesta època a Catalunya, i que formava part d'un pensament general d'ample abast, tal com es mostrava en els *Conceptes i dites de Martí Rialp*. Ho farem en un proper llibre.

Però encara manquen els agraïments. Anem-hi. El plural majestàtic que hem emprat fins ara no és retòric. Josep Monserrat ha participat en la preparació, edició i publicació del llibre tant com l'editor mateix. La nostra intenció és continuar el camí endegat conjuntament d'alguns anys ençà en aquesta mateixa línia.

D'altra banda, cal tenir en compte la feina feta per la Comissió Carreras, de la Fundació Bosch i Cardellach, amb Mercè Renom al capdavant. Cal agrair també al president de l'entitat, Josep Llobet i Bach, la bona disposició i l'ajut rebut per a la confecció del volum. El mateix podem dir de la Societat Catalana de Filosofia i del seu president, Ignasi Roviró. Fa temps que la Secció de Filosofia Catalana dedica tots els esforços a la recuperació històrica d'autors i textos.

Finalment, l'Institut d'Estudis Catalans, com sempre, ha pres cura d'aquesta edició amb tot el detall que caracteritza el seu equip d'edició i correcció.

De moment, ens apremem a encoratjar el lector a llegir aquest volum, amb la seguretat que el deixem en bona companyia.

POMPEU CASANOVAS